

<https://www.alliansfriheten.se/flaggkommandor-jacob-borresen-om-risken-att-i-en-tillspetsad-situation-mista-formagan-att-sjalva-styra-over-utvecklingen-enligt-egna-sakerhetsintressen-och-att-dras-in-i-en-upptrappning-utanfor-det-e/>

Flaggkommandør Jacob Børresen: Om risken att i en tillspetsad situation mista förmågan att själva styra över utvecklingen enligt egna säkerhetsintressen och att dras in i en upptrappning utanför det egna landets kontroll

16 mars, 2024 Alliansfriheten.se

Utgivarna

Norge, Danmark, Finland och Sverige har träffat försvarssamarbetsavtal med USA. Avtalen bygger på samma amerikanska mall. Norge har nyligen träffat ett tilläggsavtal med USA. Enligt det avtalet ges USA obehindrad rätt att använda ytterligare åtta baser (områden) i Norge utöver de fyra som man först avtalade om. Den norska regeringen har skickat ut detta tilläggsavtal på remiss.

Jacob Børresen, flaggkommendör och försvarsexpert, tillika författare till ett stort antal böcker med försvarsstrategisk inriktning, har avgivit ett eget yttrande över tilläggsavtalet, som kräver det norska Stortingets godkännande för att träda i kraft.

Børresen tar i yttrandet upp helt centrala frågor som har direkt bäring på analysen av den verkan ett svenskt DCA-avtal skulle kunna få för vår del. Han utgår från den proposition som lades fram när avtalet om de fyra första baserna (områdena) träffades. Han belyser särskilt:

- att balansen mellan avskräckning och avspänning (beroligelse) förskjuts mot att fästa större vikt vid avskräckning, något som riskerar norsk lågspänningspolitik;
- att relationen till Ryssland i sig inte är sådan att ett angrepp är att vänta, men att Ryssland utgör ett potentiellt hot på grund av Norges geografiska läge nära bland annat de ryska baserna på Kolahalvön;
- att i en kris med hög spänning mellan Ryssland och USA kan ökad amerikansk närvaro i Norge medföra att Moskva känner sig tvingat att vidta motåtgärder så att de norska områdena i norr blir till en konfrontationszon med styrkor i hög beredskap på båda sidor;
- att etableringen av baserna (de omforente områdena) kan leda till att norska myndigheter i en tillspetsad situation mister förmågan att själva styra över utvecklingen i enlighet med norska överordnade säkerhetsintressen och leda till en upptrappning utanför norsk kontroll;

- att USA:s initiativ att etablera baser (omforente områder) i Norge primært är inriktat på att konfrontera och utöva tryck mot Ryssland i norr, och inte mot ett mer effektivt försvar av Norge, och redan detta är en anledning att betrakta initiativet med skepsis;
- att svaret på den utmaning, som missiler som riktas mot Ryssland och passerar norskt territorium utgör, och kan föranleda preventiva motangrepp, inte är ökad amerikansk närvaro, som kommer att bidra till att öka spänningen i norr, utan att återställa det norska försvaret, för att öka risken för, och därmed reducera incitamenten till, sådana preventiva angrepp; samt
- att Stortinget bör avvisa etableringen av dessa ytterligare åtta baser (omforente områder), eftersom denna är onödig och dessutom bidrar till att undergräva norsk avspänningspolitik i nordområdet och därmed också står i strid mot norska intressen.

De aspekter som Jacob Børresen behandlar är, mutatis mutandis, av omedelbar relevans för svensk del. Läs yttrandet i dess helhet här:

Hørings svar fra Jacob Børresen

Dato: 25.02.2024

Svar type: Med merknad

Opprettelsen av omforente områder truer norsk lavspenningspolitikk

Prop. 90 S (2021-2022) punkt 5.2 lister fire kriterier for opprettelse av omforente områder. Det første av disse er at opprettelse av omforente områder må støtte opp under balansen i norsk politikk for avskrekking og beroligelse.

Hensikten med å opprette omforente områder er å øke amerikansk militært nærvær i fredstid, og gjøre det enklere med hurtig opptrapping i en krisesituasjon. Formålet er økt avskrekking av Russland ved å gjøre det mer sannsynlig og troverdig at Norge vil få amerikansk militær støtte i krise og krig. Allerede opprettelsen av de fire første omforente områdene bidro derfor til å forrykke balansen mellom avskrekking og beroligelse i norsk sikkerhetspolitikk i retning av større vekt på avskrekking. Ved å opprette åtte nye omforente områder blir denne balansen ytterligere forrykket. Det første kriteriet for opprettelsen av omforente områder kan derfor vanskelig sies å være oppfylt.

Når balansen mellom avskrekking og beroligelse forrykkes i retning av større vekt på avskrekking trues norsk lavspenningspolitikk.

Det er ikke noe i forholdet mellom Norge og Russland som i seg selv skulle gi årsak til et russisk angrep på Norge. Russland utgjør en potensiell trussel mot Norge på grunn av vårt nabolik til russernes vitale og sårbare basekompleks på Kolahalvøya og vår beliggenhet til Barents- og Norskehavet som er patruljeområde for Russlands strategiske undervannsbåter – russernes kjernefysiske annenslagsevne. Den eneste gang russiske styrker har stått på norsk jord var i 1944-45 etter at Russland var blitt angrepet fra det okkuperte Norge. I en krisesituasjon hvor spenningen mellom Russland og USA er høy kan økt amerikansk nærvær i Norge gjøre at Moskva følger seg tvunget til å treffe mottiltak, slik at de norske nordområdene blir en konfrontasjonssone hvor styrker på høy beredskap står utstasjonert på begge sider.

Opprettelsen av omforente områder undergraver norske myndigheters kontroll med amerikansk virksomhet på norsk jord i en krisesituasjon

Etter avtalens artikkel VI nr. 3 vil amerikanske styrker ha rett til å treffe «egne og forholdsmessige tiltak» forbundet med «amerikanske styrkers bruk, drift, forsvar av eller kontroll» over militære deler av omforente områder. Og i «ekstraordinære tilfeller og i overensstemmelse med omforente sikkerhetsplaner» kan amerikanerne treffe «nødvendige og forholdsmessige tiltak for å opprettholde eller gjenopprette sikkerhet, forsvar av og gjennomføring av amerikanske styrkers operasjoner».

Hva som i en krisesituasjon vil være "nødvendige og forholdsmessige tiltak" vil det i stor grad være amerikanerne som avgjør. Opprettelsen av omforente områder vil derfor kunne føre til at norske myndigheter i en tilspisset situasjon mister evnen til selv å styre utviklingen i tråd med norske overordnede sikkerhetsinteresser, og føre til en opptrapping av situasjonen utenfor norsk kontroll.

Om nødvendigheten av å opprettholde norsk lavspenningspolitikk

Prop. 90 S (2021-2022) legger til grunn at det blir stadig mer krevende for Norge å verne om våre sikkerhets- og forsvarspolitiske mål og prioriteringer. Det skyldes blant annet økt rivalisering mellom stormaktene og mer høyteknologiske våpen med større skadepotensial og lengre rekkevidde. I tillegg blir de tradisjonelle skillene mellom fred, krise og krig mer uklare. Overgangen til ulike former for konfrontasjon og konflikt kan skje raskt.

At økt stormaktsrivalisering, økt spenning mellom Russland og USA, gjør situasjonen mer krevende for Norge, med vår utsatte geostrategiske beliggenhet er vi godt kjent med fra den kalde krigens dager. Dette er ikke noe nytt. Det var nettopp av denne grunn

at Norge etablerte sin lavspenningspolitikk med nøye avstemt balanse mellom avskrekking og beroligelse. Formålet var å sikre norsk handlefrihet til å ivareta sine økonomiske og politiske interesser i nordområdene til tross for vår utsatte beliggenhet i spenningsfeltet mellom Sovjetunionen og USA. Og politikken var vellykket, også gjennom perioder med høy spenning mellom Øst og Vest, ikke minst fordi Sovjetunionen, på grunn av Kola-basenes sårbarhet, også så seg tjent med lavspenning i nord.

Det er heller ikke noe nytt at Russland (Sovjetunionens etterfølgerstat) bruker militær makt for sikkerhetspolitiske målsettinger. Det er nok å nevne Finland, Ungarn, Tsjekkoslovakia, Afghanistan, Tsjetsjenia osv. Angrepet på Ukraina er slik sett ikke noe unntak.

Russland har ikke, og har aldri hatt noen målsetting om å tilegne seg hele eller deler av norsk territorium. Angrepet på Ukraina endrer ikke på det, og er ikke i seg selv noen grunn til å endre norsk lavspenningspolitikk. Men angrepet har ført til sterkt økt spenning mellom Russland og Vesten. Det gjør at norsk lavspenningspolitikk, for å hindre at nordområdene blir et nytt konfrontasjonsområde hvor krig kan bli utløst som følge av misforståelser eller uhell, er viktigere enn noen gang.

Under den kalde krigen utarbeidet USA en doktrine for såkalt "horisontal opptrapping", som innebar at dersom amerikanske styrker ble utfordret eller truet f.eks. langs grensen mellom DDR og forbundsrepublikken Tyskland, i Middelhavet eller andre steder, ville det svare med å legge press på Sovjetunionen i nord. Konseptet utgjorde en trussel mot den norske lavspenningspolitikken og bekymret norske regjeringer, som i det lengste motsatte seg amerikansk press for f.eks. å etablere såkalte "Forward Operating Locations" (FOL) for US Navy i Norge, noe som ville utfordret norsk basepolitikk. USAs initiativ for å etablere omforente områder i Norge bør betraktes i dette lys. Det er primært rettet mot å konfrontere, legge press på, Russland i nord, og ikke mot mer effektivt forsvar av Norge. Dette er i seg selv en grunn til å betrakte initiativet med skepsis.

Den våpenteknologiske utviklingen som i størst grad har bidratt til å svekke Norges strategiske stilling, er utviklingen av sjøbaserte landangreps kryssermissiler med "dobbel evne", i betydningen: som kan levere atomvåpen. Avfyrt mot mål i Russland fra posisjoner i Norskehavet vil slike missiler måtte krysse gjennom norsk luftrom. I visse situasjoner vil det kunne friste Moskva til et forkjøpsangrep på Norge for å kunne flytte luftvernssystemene sine lenger fram. Svaret på denne utfordringen er ikke økt amerikansk nærvær som vil bidra til å øke spenningen i nord, men å gjenreise det

norske forsvaret, for å øke risikoen ved, og dermed resusere insitamentet til, et slikt forkjøpsangrep

Konklusjon

Stortinget bør avvise opprettelsen av ytterligere åtte omforente områder. Opprettelsen er unødvendig. Den bidrar til dessuten til å undergrave norsk avspenningspolitikk i nordområdene og er dermed også i strid med norske interesser.

Yttrandet återfinns här på den norska regeringens hemsida: